

Megjelenik reggeli és esti kiadásban, tehát mindennap a délutáni órákban.

Előfizetési díj:

Egész évre 10 ft., félre 5 ft. 50 kr., évnegyedre 3 ft., egy hónapra 1 ft. — Az esti kiadás külön kúldetésért a vidékre: Egész évre 1 ft. 50 kr., félre 80 kr., évnegyedre 50 kr., egy hónapra 20 kr.

Szerkesztői szállás: belső-tordautca 122. sz. Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett, az emelet hátsó részében.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASZATI LAP.

Szász-Régen, mint egy kir. törvényszék székhelye.

I.

© Midőn az elsőfoku királyi törvényszékek székhelyeinek elhelyezéséről van szó, mi részünkről azt tartjuk legjobb területi felosztásnak, mely az igazság kiszolgáltatását főleg a jogkereső közönségre nézve teszi minél könnyebbé, és ocsóbbá, mely legtöbb érdekelteit elégíti ki, s a mely a közforgalomnak mindenekelőtt jelen meglevő állapotát veszi tekintetbe, fontolóra véve mindenesetre annak kivált legközelebbi fejlődését is.

A jogszolgáltatás mindenesetre fontos tényező a nemzetgazdaság előmozdításában is; de sajátképi földadata inkább védelmi természetű s épen abban áll: hogy a közforgalomban a rendszeres mozgást megakasztó egyes akadályokat elhárítsa, s így közvetve annak jövő kifejlődését is előmozdítsa.

A törvények rendesen nem a jövő, hanem a jelen számára hoznak, valamint, például a ma hozandó büntető jognak szükségképp az illető nép jelen kulturai viszonyaihoz kell alkalmazkodnia, úgy olyan czélszerű törvényszéki területi felosztást sem képzelünk, mely a közforgalom jelenlegi körülményeit ignorálja.

Már pedig a képviselőház 25-ös bizottmányának javaslata sem az imént elősorolt alapelveknek, sem a jelen helyirati közforgalmi viszonyoknak nem felel meg — legalább Szász-Régen vidékére nézve nem.

Sz.-Régent és az ahoz gravitáló vidéket minden tekintetben megilleti egy elsőfoku királyi törvényszék. Elkerülhetlen szüksége van rá.

Nem szívesen appellálunk az ilyesmikre nézve sem elavult praecedensre, sem pedig a jövő zenéjére, mely még most csak némi zavaros akkordokban hangzik át hozzánk; de némely történelmi előzményekre tán mégis utalhathatunk.

Tordamegye ugynevezett felső- és alsókerületének messze elnyúló geographiai fekvésénél fogva, régi idők óta csaknem két külön test gyanánt, két külön pontból administratívált. Az alsókerület központja Torda, a felső Sz.-Régen.

Sz.-Régen a Maros jobbpartján azon ponton fekszik, hol ama vidék havasos részei a Mezőséggel érintkeznek.

Ezáltal egy 65 földirati mértföldnyi területnek s 126 községben százezret jóval meghaladó lakosságnak képezi kereskedelmi s általában forgalmi központját.

E tekintélyes terület lakossága itt értékesíti gabnáját s mindenemü nyers terményeit; ide serleglik kisebb-nagyobb szellemi és anyagi szükségének kielégítése végett.

Sz.-Régen városát eszerint nemcsak történelmi multja, hanem tényleges geographiai fekvése is központtá teszi. Tordamegye felsőkerületének lakossága régi idők óta megszokta politikai jogait a városban gyakorolni, s itt intézni el peres dolgaikat.

Az 1841—43-iki erdélyi országgyűlés systematica deputatioja, midőn arról volt szó, hogy Erdély területe politikailag újra felosztassék, Tordamegye felsőkerületéből, Sz.-Régennek, mint központtal, egy „Régen-megyé”-nek nevezendő új törvényhatóság felállítását hozta javaslatba.

E javaslat nem lett ugyan törvényt, de kétségtelen, hogy oly becses anyagot képez, melyet figyelmen kívül hagyni sem nem helyes, sem nem tanácsos. A kik azt készítették, bizonyára szintén ismerték a kérdéses ügyek követelményeit, valamint a helyi viszonyokat is.

Midőn a megyék 1862-ben újra szerveztettek, Sz.-Régenben egy megyei és egy városi társas bíróság állított fel, hol azok 1867-ben állandósítottak. Hogy azokra, illetőleg egy első folyamodású királyi törvényszékre megfelelő számú járásbírókkal ezután is szükség van, az a jelenleg folyamatban levő perügyek számából és terjedelméből napnál világosabban kitűnik; ugyanis a kijelölt vidéken jelenleg létező társas- és egyes-bíróságoknál, összesen 10,870 ügydarab fordult meg az 1870-ik évben, melyekkel több gyakorló okleveles ügyvéd foglalkozik.

Oly hatalmas szám ez, melynél nagyobbat bizonyára kevés oly törvényhatóság bír felmutatni, hová első foku kir. törvényszék hozott javaslatba.

Ide járul, hogy a fennebbieken körvonalozott e vidék tetemes területe szolgál alapul azon tutaj és fatereskedésnek, mely évenként több milliónyi forgalmat mutat fel. A dolog természetében rejlik, hogy e nagy terjedelmű kereskedelmi ágbán számos peres kérdések merülnek fel, melyeket gyorsabban, biztosabban, s a nevezett kereskedelem előmozdítására nézve sokkal több előnnyel lehet magában az illető üzlet forgalmi központjában elintézni, mint attól távol eső bármelyik más vidéken.

Ennyit a fennforgó ügy kétségtelen statisztikai és geographiai adataira nézve. Lássuk már most a 25-ös bizottság ide vonatkozó javaslatát.

(Zürich Canton) Künacht 1871 mart. 7.

Tekintetes szerkesztő ur!

Azon reményben, hogy lapja olvasói között vannak népnevelést figyelemmel kísérő tagok is, bátorodom tisztelettel egy pár sort még írni részint első levelem kiegészítéséül, (lásd 16. szám) részint egy 400 lelket számláló kis község beállított iskolájáról.

A képezde négy évi tanfolyamában a következő tantárgyak adatnak elő és következő terjedelemben.

a) Vallásban: I. osztályban Izrael története egybekötve ótestamentumi olvasmányokkal és konfirmatioi tan. II. oszt. Jézus és apostolok élete s működési története olvasva a bibliából az ide vonatkozó helyeket III. oszt. Első félév május-sept. az ó és újtestamentum egy-

hogy kijátszodja tervét, Maximot féltékenyvé teszi Valerie iránt, elhívteti vele, hogy Caesar szereti és viszont szeretettetik. Maximot majdnem örülté teszi a gyanu, okvetlen beszélni akar Valerieval. Nagy társaságban, vendégek előtt szemére lobbantja hűtelenségét. Majd tovább megy: a bál után hálósobájába lopózik, meg akarja szöktetni, de a nő erőlyesen ellentáll. Ez által gyanuja még inkább megerősödik, párbajra kényszeríti barátját, Caesart. Ez utóbbi jöllehet Maxim nyíltan megsértette becsületében, következetes maradt jelleméhez, nem érez Maxim iránt gyűlölséget; mindent elkövet, hogy lecsilapítsa dühét. Mire kísérletei eredménytelenek maradnak, azon ajánlatot teszi Maximnak, hogy jobb vállalt védtelenül hagyja, azt szurja át, azzal elég lesz téve a tanuknak, közvéleménynek, ő pedig elhagyja Párist és oly messze utazik el, hogy létezéséről se fog semmit tudni. Erre Maxim azt mondja: legyen a mint akarod, azonban Caesar törébe rohan és meghal.

A darab címéből kiindulva, a néző legelőbb is azon kérdést teheti: kicsoda hát voltaképpen az a „két jó barát”? Caesar, ki páratlan odaadással ragaszkodik Maximhoz, küzd, fárad, csakhogy boldoggá tegye, mindenesetre mintaképe lehet a valódi, legbensőbb barátságának, de Maxim, semmit sem tesz érte, sőt ellenkezőleg, majdnem minden alap nélkül gyanúsítja, mély sebet ejt becsületén, aztán a legszenvélyesebben ellene tör, vétért szomjazza, inkább nevezhető ledér iparlovagnak, mint „jó barát”-nak.

Maxim, a drámahős, nem ébreszt részvétet, sőt még érdekltséget se kelt maga iránt. Egyszerűn elítéljük őt, a ki elég kislelkű, hogy egy nő hálójába hagyja magát kerített, s azért megcsalja kedvesét. Reánézve már az első felvonás után be van végezve a dráma. Erkölcseleg meg van semmisülve, a fizikai megsemmisülés

zó helyeinek s Jézus példabeszédeinek magyarázata. Második félévben oct.-apr. keresztyén egyház rövid történelme. IV. oszt. Első félév rendszeres hit- és erkölcs-tan. Második félévben az összes négy évi tanfolyam ismétlése.

b) Neveléstanból: II. osztály lélektan. III. oszt. Bevezetés a neveléstanba és elméleti rész. IV. oszt. Első félév a neveléstan gyakorlati része és a nevelés történelme. Második félévben az összes három évi tanfolyam ismétlése.

c) Számtanból és mértanból. I. oszt. Számtan a négyalpmivelet legnagyobb terjedelemben, törtek és azokkal mivelet, legnagyobb közösosztó, legkisebb közös többszörös, prímszámok esmertetése, a számok oszthatóságáról stb. Mértanból egyenközvények, szögök s a háromszögtan egymáshoz viszonyában. II. oszt. számtan számtani és mértani arányok, másod- harmad gyökvonás, vegyes számokkal mivelet, láncszabály. Mértanból három- és négyszögek mérése, körten egybekötve gyakorlati számításokkal. III. oszt. Számtan algebra, hatványozás gyökvonás, logaritmus, kamatos kamat számítás. Mértanból törmértan elemi, háromszögtan (trigonometria) alapvonalai. IV. oszt. Első félév leimértan vagy alakzatlan és földmérés. Második félév az összes négyévi tan ismétlése.

d) Természeti tudományokból. I. oszt. Természettan a legnagyobb terjedelemben. II. oszt. Ásványtan és vegytan. III. oszt. Növénytan és szervesvegytan. IV. oszt. Első félév állattan és emberi test szervei ismertetése. Második félévben az összes négyévi tan ismétlése.

e) Földrajzból. I. oszt. Európa részletes ismertetése kulturai és politikai szempontból. II. oszt. Ázsia, Amerika (dél-észak) Afrika, Ausztrália. III. oszt. Számtani földrajz. IV. oszt. Mértani földrajz.

f) Történelemből: I. oszt. Ókor történelme a római császárságig. II. oszt. A római császárságtól a reformatioig. III. oszt. A reformatiótól I. Napoleonig és Svájc története. IV. oszt. Első félév I. Napoleonról 1848-ig és Svájc reformatioja. Második félévben az összes négy évi tan ismétlése. Megjegyzendő, hogy a 2-, 3-, 4-ik osztályban a történelmet francia nyelven adják elő.

g) Németnyelvből: I. oszt. Nyelvtan elemei és írási gyakorlatok. II. oszt. Mondattan, proza és vers olvasmány. III. oszt. Szókloktan és költészettan. IV. oszt. Németirodalom és írók életrajza és ismétlés.

h) Franczianyelvből: Mind a négy osztályban nyelvtan és jeles prozai és költői művek olvasása és emlelése.

i) Gyakorlati oktatásból: A harmadik osztály a minta tanító előadása szerint hallgatja az elemi osztály tantárgyainak tanítási módszerét. A negyedik osztály tényleges tanításban vesz részt.

k) Énektanból: Minden osztályban egy óra elmélet, egy gyakorlat és az összesnek együtt gyakorlati ének órája.

l) Rajzolásból: I. oszt. ékitmények és különböző alakok. II. oszt. emberi tagrészek és különösen fejek. III. oszt. fák és gazdasági eszközök s gépek. IV. oszt. házak, kertek és tájrészek.

élettörténete elbeszélése után bármely perczben érheti. A mit a más két felvonásban tesz, nem egyéb, mint hálattan küzdelem a sorssal. A második felvonásban voltaképpen új dráma kezdődik, melyben Maxim, előbbi kedvese, Valerie kezeért küzd. Mint Othellót, féltékenysége ragadja a bukás örvényébe, és nem közvetlen az első felvonás drámájából, vagyis drámai előzményeiből származik a bukás.

Hibája a darabnak, hogy inkább elbeszéléssel foglalkozik, mint drámai cselekvésekkel, tehát csak közvetve hat, mint valamely olvasmány, melyet elszavalnak. Tehát nem cselekvő, hanem beszélő személyek szerepelnek benne, s jöllehet érdekes dolgokat hallunk elmondani, mindazok hidegen hagynak. A mi a színpadon történik, ugyszólvá néhány szóban összevonható, s nem nevezhetjük egyébnek, drámai töredéknél. Néhány jelenet van mindössze is, a mi mint ilyen, figyelmet érdemel; különösen pedig a felvonások végjelenetei, melyek elég meglepők, s nem tagadhatjuk, hogy látszik azokban némi erő, melyből ha egyébre nem, színpadösmeretre következtethetünk.

Hibája még a darabnak, hogy hőse nem egyéb egy szenvedélyes szerelmesnél, inkább beszél, mint cselekszik, helyette barátja tesz, ő pedig folyvást jajveszkelve nyugtalanodik. Ebben nem látunk semmi rendkívülit, sőt épen igen köznapit dolog.

Egyáltalában nélkülözi a Jósika drámája a költői igazságszolgáltatást, a kellő lelektani indokolást is. Avvagy Valerie önfeláldozó tiszta szerelmeért elveszi jutalmát? Ellenkezőleg méltatlanul bűnhődik; Maxim megcsalja, azután nyilvánosan, társaság előtt mélyen megsegyeníti, mintha a Camelias hölgyével szakadt volna félbe viszonya, majd anyja s a cselédség előtt hozza a legkellemetlenebb zavarba az által, hogy hál-

m) Szépirásból: Minden osztály a fali táblára írt minta után hetenként egy órát, kivéve az első osztályt, ott 3 órát dolgoznak.

n) Hegedű és zongora: Minden osztályban 3 óra, kivéve az első, ott 6 óra hetenként.

o) Tornaszat: Minden osztály egy-egy órát vesz különböző gyakorlatokból egybekötve katonai szabályos járás- és ugrásokkal. Végül

p) Kerti munkából: Minden osztálynak a gyakorlati faültetés, oltásból és kertmivelésből 3 óra hetenként.

Az egyes tantárgyak óra rendjét a négy osztályban a következő táblázat mutatja:

	I.	II.	III.	IV.
I. Neveléstaniak (közönséges neveléstan és gyakorlati oktatás)	3	3	3	3
II. Vallás és erkölcs	3	3	3	2
III. Nyelvek (Németnyelv)	5	5	5	6
(Franczianyelv)	5	5	4	4
IV. Számtaniak (Számtan)	3	3	3	2
(Mértan)	2	2	2	3
(Történet)	3	3	3	3
V. Reáltanok (Földrajz)	2	2	2	2
(Természeti tudományok)	4	4	4	4
(Ének)	4	4	4	4
(Hegedű)	2	1	1	1
VI. Művésztan (Zongora)	2	2	1	1
(Szépirás)	3	1	1	1
(Rajz)	2	2	2	2
VII. Teszgyakorlat. Tornaszat	1	1	1	1
VIII. Kerti munkálatok	3	3	3	3
Összesen	45	45	45	45

Ennyiből áll egy heti órarend, de minthogy többen künn dolgozni nem lehet, a természeti tudományok tanulmányozásával van betöltve minden osztályban a munkára kijelölt óra.

Küsnachtől másfél órai távolságra és felette 600 láb magasán délkeleti irányban fekszik egy kis község, neve Limberg. Különb az egész egymástól meglehető távolságban fekvő néhány házból áll.

A szétszortan fekvő házak között egy központot áll magánosan az iskolaépület, melynek alsó részét lakja a tanító és az emeleten van az iskolaterem; 26 láb széles, 30 láb hosszú, 9 1/2 láb magas. Északi oldalán a benyúló ajtó, keletről, délről és nyugotról 3—3 öt és fél láb magas, 3 és fél láb széles ablakoktól világítva; benne az ülapadok két sorban a három elemi és három reálosztály, vagyis egy névvel (primar schule) számára. A padok és fal között egész kerekén jó fél öt távolság van; mindkét pador előtt író tábla áll, s mind a hat osztály növendékei el vannak látva palatáblákkal.

A papíra-írást csak a harmadik osztály kezdi meg.

Az osztályban következő taneszközök vannak: egy földgömb, Európa, Észak-dél Amerika, a szentföld, Svájc és Zürich-Canton fali abrosza, növény, állattani táblák; 1—16 rajztani táblák, a legesmeretebb házi eszközök kezdve, betűs- és olvasó-táblák és egy számoló-gép. Van ezenkívül 1—10 pont alá foglalt szabály, nagy betűkkel nyomtatva és kifüggesztve a falra, mely az állatok védelméről szól. A tanító hetenként 33 órán tanít a kanton iskolatanács által meghatározott tanterv és tankönyv-

szobájába lopózik s el akarja ragadni, míg végül tragikus bukása ejti kétségbe. A valódi bűnös és buktó Clemence pedig nem bűnhődik. Hát Caesar nem idéz-e rosz vért a nézőben, midőn a valódi tiszta barátságot így lerántva, és sárba tiporva látja, mint ebben a darabban?

Indokolatlan Maxim azon hirteleni elhatározása, hogy Caesar törébe rohanjon. Mert azon perczben még halálos gyűlölséget érez barátja iránt, meg van győződve, hogy vetélytársa. Mert mond le a jövő reményéről oly hirtelen, miért rohan a halálba? nincs kifejtve. A néző önkénytelenül azon gondolatra jön, hogy Caesar véletlenül sebz meg és hibáztatja az ügyellert. Erre egyetlen egy momentum sem ad felvilágosítást, s maga a hős se mondja meg haldokló perczében. Magával viszi titkát a sirba. A tragikai hősi fizikai bukása nem lehet illy esélyszerű minden előzmények nélkül. A nemesis ellenállhatlan működésének kell megelőzni azt, különben erkölcsileg nem indokolt. Ez hasonló azon esethez, midőn a testvérgyilkos verembe esik s nyakát töri. Ha Maxim a párbaj előtt meggyőződik barátja becsületességéről, s ez által jut becsületessége érzetére s lesz öngyilkos; jobban meg lett volna oldva a gordiusi csomó, de így, a bevégezés nem megnyugtató.

A drámai nyelv, valamint scenirozás kielégítő, s a darab minden hátrányai mellett szerzőjétől jobbakat is várhatunk, mint a milyen ez első kísérlet.

A személyzet teljes buzgalma fejtett ki, különösen jutalmazott Kovács Gyula (Maxim) jó felfogással s igen sikerülten játszó szerepét. Sz. Mátra L. a (Valerie) szintén köztetséget aratott. Kassainé (Clemence) hideg és mereven játszott, kiváltkép a második felvonásban, a Priellel jelenetben, melyet összegugorgott kézzel, egyhangulag szavalt el, gyöngye volt. Prielle (Caesar) kielégített.

T Á R C Z A.

„A két jó barát”

eredeti dráma 3 felvonásban, írta: b. Jósika Kálmán.

A kolozsvári színpadon először adott: 1871. márcz. 14.

(—r.—o.) A darab meséje röviden a következő:

A „Két jó barát” Caesar vicomte és Maxim báró silány anyagi viszonyok közé jutnak. E miatt a kétségbeesés vesz rajtok erőt. Azon ponton állanak, hogy véget vessenek életüknek. Ekkor Caesar négyezer forintot örököl. Megoszja azt barátjával, s a magának tartott félrészszel Amerikába utazik, hogy munkával, szorgalommal megszokszorozza tőkéjét. Nem saját érdekében, hanem Maximért, kihez lelke egész erejével ragaszkodik. Kétszáz ezer frankot akar szerezni számára, hogy nőül vétesse Valerieit, (Sz. Mátra Laura) kit Maxim imád, de kezét Berolanne megtagadta, mert nem volt 200,000 frankja. Eléri célját Caesar, mert tetemes vagyonra tesz rövid időn szert, miből 30,000 frankot levél kíséretében küld előre is barátjának. Ez alatt Maxim határtalan szenvedélyétől ösztönözötve, merész kísérleteket tesz, hogy meggyavonyosodjék, de a szerencse nem kedvez, mindenét elveszti; sőt még adósságba is keveredik. Hogy megmentse becsületét, nőül veszi Clemence-et. Clemence-et, a kit nem szeret, s kinek egyedüli célja csupán az, hogy fejkötő alá jusson. E végett aljas eszközökhöz nyúl, e nő elcsikasztja Caesar leveleit, s viszsztatja a küldött összeget. Egyszer hazaérkezik Caesar s mindent megtud. Valerie szintén hazaérkezik utazásából, Clemencehez, rokonához megy, hol kétségbeesve megtudja, hogy imádjotta meg nősült. Caesar elhatározza, hogy kimentí barátját az örvényből. Clemence azonban,

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundatia pentru Scoală - BCU Cluj-Napoca.